

RAPORT
asupra stagiului de mobilitate în cadrul proiectului
„PBLMD: Introducing Problem Based Learning in Moldova: Toward Enhancing
Students’ Competitiveness and Employability”,
Universitatea din Aalborg (UAA), Danemarca
în perioada 7 – 18 noiembrie 2016

Subsemnatul, Eduard BOIȘTEANU, am beneficiat de stagiul de mobilitate (*training mobility*), acordat *staff*-ului academic al Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, la Universitatea din Aalborg (Danemarca), în perioada 14-25 noiembrie 2016.

Această mobilitate mi-a oferit oportunitatea de a-mi dezvolta unele abilități de cadru didactic. Am însușit multe lucruri interesante ce țin de noi metodologii de predare și de evaluare a cunoștințelor studenților, lucruri care sunt indispensabile pentru pedagogul contemporan.

Pe lângă emoții și impresii pozitive, în cadrul Proiectului *Introducing Problem Based Learning in Moldova: Toward Enhancing Students’ Competitiveness and Employability (PBLMD)* am mai căpătat multă experiență și cunoștințe, care creează baza perfecționării mele profesionale în postură de cadru didactic universitar. Grație schimbului de idei, valori, atitudini și a înaltelor competențe ale personalului academic din cadrul universității daneze (țin să menționez, în acest context, următoarele personalități marcante: conf. univ. Romeo V. ȚURCAN, conf. univ. Louise FABER, prof. asistent Alex FOMCENCO, conf. univ. Trine SCHULTZ ș.a.), am sesizat următoarele probleme a căror soluționare ar conduce la o flexibilizare a sistemului educațional instituțional, și anume:

1) necesitatea implementării stringente a metodei de predare *PBL (Problem-based learning)* la specialitate „Administrație publică”. După cum s-a menționat în cadrul *training*-ului, *PBL* este o metodologie educațională derivată din observarea modului în care oamenii învață în situații reale. Prin urmare, *PBL* evită achiziția de cunoștințe inerte, neverificate, netestate.

Principiile pe care se bazează *PBL* sunt următoarele: a) învățarea trebuie să pornească de la probleme reale; b) problemele sunt prezentate înainte de aspectele teoretice, astfel încât studenții devin motivați în a studia, a căuta și a analiza soluții posibile; c) studenții trebuie să găsească soluții în contexte autentice și multiple; d) lucrează în grup, realizând o activitate de cercetare, evaluare de resurse; e) profesorul monitorizează, orientează căutarea de soluții, intervine când este necesar.

Implementarea metodei de predare *PBL* în cadrul specialității „Administrație publică” va fi îngreunată de următoarele impedimente: a) o eventuală reticență a entităților (autorităților

publice, agenților economici ș.a.) în ce privește formularea și prezentarea problemelor pe care urmează să le rezolve studenții de la specialitatea „Administrație publică”; b) actualele regulamente instituționale ale Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți nu statuează vreo modalitate de evaluare finală a studenților (în mod distinct!) care au elaborat un proiect științific, lucrând în grup; c) regulamentele instituționale nu permit, în prezent, elaborarea și susținerea **colectivă** (adică activitatea de documentare și de cercetare se efectuează nu în mod individual, ci în mod coordonat-colectiv (de către grupul de cercetare)) a tezei de licență la specialitatea „Administrație publică”.

Primul impediment, invocat de noi, poate fi surmontat prin promovarea unei campanii de informare despre *PBL* în rândurile entităților-beneficiare, iar celelalte două impedimente pot fi înlăturate prin operarea modificărilor în Planul de studii la specialitatea „Administrație publică” și în regulamentele instituționale ale Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți;

2) în cadrul procesului educațional de la specialitatea „Administrație publică”, trebuie promovată și încurajată metoda „lucrului în grup”, metodă ce permite cooperarea pentru realizarea unui proiect comun. A învăța să lucreze în grup este important pentru orice persoană angrenată în societatea bazată pe cunoaștere și colaborare. Metoda „lucrului în grup” presupune, de regulă, formarea unei relații educațional-științifice triunghiulare în care se implică: a) un grup de studenți (grupul de cercetare); b) supervizorul (facilitatorul); c) partenerii (beneficiarii): autoritățile publice, instanțele de judecată, firmele ce oferă servicii de consultanță în domeniul juridic ș.a.;

3) membrii grupului de cercetare (grupul fiind constituit din 5-7 studenți) formează o unitate, având o responsabilitate comună. Fiecare membru al grupului de cercetare are un set de sarcini de realizat, de care depinde rezultatul proiectului științific comun. Așadar, metoda „lucrului în grup” dezvoltă capacitatea de comunicare, planificare, decizie, răspunderea socială, rezolvarea conflictelor etc. Un rol deosebit de important în procesul lucrului în grup îi revine supervizorului (facilitatorului) care trebuie să urmărească îndeaproape toate fazele realizării unui proiect științific: a) înțelegerea temei (obiectului de cercetare) de către membrii grupului; b) împărțirea sarcinilor de lucru; c) alegerea unui coordonator de grup; d) implicarea membrilor; e) monitorizarea îndeplinirii sarcinilor etc.

Introducerea metodei de predare „lucrul în grup”, care, de fapt, se integrează în metoda de predare *PBL*, va fi îngreunată de aceleași probleme ca și în cazul *PBL*-ului: a) lipsa, în acest domeniu, a reglementărilor instituționale; b) o eventuală reticență a partenerilor (beneficiarilor);

4) cadrele didactice ale Universității din Aalborg îmbină, cu succes, metoda de predare *PBL* cu așa-numitele „studii de caz” (*Case Studies*). O astfel de metodologie are un impact deosebit de benefic asupra învățării, ea dezvoltând capacitatea de analiză a unor situații practice,

gândirea critică, luarea de decizii, capabilități de cercetare, lucru cooperativ. Studiile de caz se folosesc mai mult în drept (de exemplu, prof. asistent Alex FOMCENCO a prezentat echipei bălțene o speță la disciplina *European Business Law*), medicină, administrație publică;

5) diversificarea metodelor de testare și evaluare. Obiectivele fiecărei unități de curs trebuie să fie definite clar de la început; toate activitățile în care participanții sunt angrenați au ca și scop atingerea acestor obiective. În cadrul metodei de predare *PBL*, testarea studenților și aprecierea activității lor are un caracter complex și cuprinde următoarele componente: a) evaluarea finală a studentului se axează, în mare măsură, pe proiectul științific, elaborat de către grupul de cercetare (60% din notă – calitatea proiectului; 40% - răspunsul studentului la subiectele din alte teme); b) la evaluarea cunoștințelor și competențelor, sunt înalt apreciați studenții care vin cu mai multe soluții la rezolvarea unei probleme concrete și, în plus, selectează varianta (soluția) optimă pentru tranșarea acesteia ș.a. În comparație cu sistemul educațional al Universității din Aalborg, evaluarea rezultatelor academice ale studenților în cadrul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți se rezumă la o notă finală la disciplină, care însumează rezultatul evaluării curente (activitatea în cadrul cursului, seminarelor, lucrărilor de laborator, rezultatul lucrului individual) – ponderea acesteia în nota finală fiind de 60% –, și nota obținută la examen – 40%. Este regretabil că, în multe cazuri, cadrele didactice, la organizarea examenelor, recurg la teste (bilete) alcătuite din 2-3 subiecte, fără ca să deslușească activitățile de evaluare și fără a ține cont de taxonomia lui Bloom;

6) utilizarea accentuată a platformelor *e-learning* (Moodle, WizIQ ș.a.) în vederea lărgirii experiențelor studentului. Este indiscutabil faptul că platformele *e-learning* prezintă o serie de avantaje pentru studenți: ei au posibilitatea de a selecta doar materialele de învățare care îi interesează, cât și gradul acestora de dificultate; platforma de învățare permite repetarea cursului pentru a-i oferi studentului posibilitatea de a lucra și învăța în ritmul propriu; studenții își pot testa cunoștințele prin teste de evaluare;

7) pe parcursul mobilității, am observat că video conferințe (organizate pe *Skype*) pot fi folosite cu succes pentru promovarea unor *master-class*-uri sau pentru consultarea la distanță a studenților în vederea scrierii tezei de licență.

În acest context, constatăm faptul că lectorii Universității de Stat „Alec Russo” sunt încor-setați în ce privește utilizarea metodelor moderne de predare-învățare, întrucât: a) la Facultatea de Drept și Științe Sociale lipsește aparatajul necesar (catedrele Facultății dispun doar de 2 proiectoare); b) în sălile de studii lipsește accesul gratuit la internet Wi-Fi; c) cadrele didactice nu sunt instruite asupra modului de organizare, sub aspect tehnic, a unui *webinar* etc.;

8) amenajarea și dotarea Bibliotecii Științifice a Universității din Aalborg. În această bibliotecă, studenții au posibilitatea să studieze, în liniște și confort, literatura de specialitate, sălile de lectură fiind bine iluminate, mobilate și dotate uniform și confortabil. Probabil că și din aceste motive, toate sălile de lectură ale Bibliotecii universitare din Aalborg erau arhipline cu studenți. Nu putem spune același lucru despre Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți, unde nu se respectă, cel puțin, regimul termic și standardele de iluminare a sălilor de lectură, iar mobilierul este cu totul învechit. Desigur că nu putem vorbi, în acest caz, despre confortul cititorilor și atractivitatea bibliotecii noastre ca „templul învățării”! Problema dotării materiale și amenajării Bibliotecii Științifice a Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți nu vizează pe angajații acesteia, ci pe conducerea de vârf a Universității.

4 decembrie 2016

Eduard BOIȘTEANU, dr. hab., conf. univ.

RAPORT
asupra stagiului de mobilitate în cadrul proiectului
„PBLMD: Introducing Problem Based Learning in Moldova: Toward Enhancing
Students’ Competitiveness and Employability”,
Universitatea din Aalborg (UAA), Danemarca
în perioada 7 – 18 noiembrie 2016

Dănoi Ion, lect. univ., dr. la Catedra de drept public
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

În perioada 13-25 noiembrie 2016, împreună cu personalul academic din cinci universități din Moldova am efectuat o vizită de studiu la Universitatea Aalborg din Danemarca, în cadrul proiectului Erasmus⁺ „Introducerea învățării bazate pe probleme în Moldova: Spre consolidarea competitivității și șanselor de angajare ale studenților / Introducing Problem Based Learning in Moldova: Toward Enhancing Students’ Competitiveness and Employability.”

Principalul scop al vizitei de studiu a fost studierea metodelor inovatoare de predare/învățare/evaluare din sistemul de învățământ superior din Danemarca și a oportunităților rezultate în urma învățării bazate pe probleme pentru studenți de la programele de drept.

În cadrul stagiului de mobilitate am discutat cu cadrele didactice din cadrul Universității Aalborg care ne-au relatat despre experiența proprie de aplicare în procesul didactic a învățării axate pe problemă, evidențiind faptul că utilizarea acestui model de predare-învățare constituie un factor determinant în consolidarea competențelor și angajabilității studenților.

Subiectele puse în discuție de cadrele didactice din Universitatea Aalborg:

1. Louise Faber: *PBL at Law education*;
2. Marie Jull Sørensen: *Teaching consumer law based on PBL principles within a workshop frame*;
3. Alex Fomcenco: *Activation of students in Business Law* (Video Conference);
4. Sten Bønsing: *Problem-based teaching in legal assignment in Administrative Law called “Master Class”*
5. Gitte Soegaard: *Problem-based teaching in course about giving Legal and financial advice*;
6. Trine Schultz: *Problem-based teaching in Social Law etc.*

Am asistat la un curs de instruire a studenților înainte de examen. Examinatori sunt titularul cursului și un profesor din exterior. În cadrul seminarului de pregătire pentru examen

studentilor le-au fost expuse cerintele inaintate fata de raspunsurile lor ce urmeaza a fi date in timpul examenului, si modul cum va avea loc evaluarea si respectiv notarea. Cu toate ca studentii au lucrat asupra unui proiect de grup, notarea se face individualizat, fiecare student trebuind prin raspunsul sau sa argumenteze aportul individual in realizarea proiectului.

Am avut ocazia sa asistam la Master Class-ul profesorului Sten Bønsing organizat cu studentii anului II, semestrul III la cursul de drept administrativ. Sten Bønsing, a rezolvat, in fata studentilor un caz concret, prin care le-a prezentat studentilor etapele care trebuie sa le parcurga un jurist pentru a solutiona situatiile de fapt si aspectele asupra carora fiecare jurist trebuie sa atraga atentie.

Profesorul a prezentat studentilor modul cum se completeaza o plingere impotriva autoritatilor publice, respectind conditiile de fond si forma impuse fata de acest gen de acte si oferind explicatiile de rigoare, reusind sa capteze atentia studentilor si sa-i implice in procesul instructiv-educativ.

Profesorul Romeo Turcan, care ne-a prezentat inregistrarea video a Sesiunii de initiere a colaborarii intre angajatori (reprezentantii companiilor) si universitate (cadre didactice, studenti) in anul de studii 2016-2017, explicandu-ne detaliat etapele care le parcurg angajatorii, cadrele didactice, studentii pentru a implementa PBL in procesul de studii. Important este faptul, ca in procesul de recrutare a angajatorilor care ar dori sa colaboreze cu universitatile in vederea imbinarii teoriei si practicii in procesul educativ, fiecarui actor (angajator – universitate – student) ii sunt atribuite clar din start rolurile, companiile percepad faptul ca, prin ghidarea care o realizeaza, devin parte a procesului didactic, contribuind la formarea competentelor profesionale ale viitorilor angajati.

Am avut ocazia sa asistam la *Internship supervision session*, prezentata de catre Romeo Turcan, care prin intermediul Skype, a organizat procesul de supervizare a studentilor, fapt care ne-a demonstrat cum eficient putem organiza procesul de ghidare a studentilor si care l-am putea implementa eficient si in cadrul universitatilor din RM, in special, in procesul de coordonare a tezelor de an / licenta / master.

In cadrul stagiului de mobilitate am constatat ca invatamintul superior din Danemarca utilizeaza metode novatoare de predare fapt pentru care este si recunoscut la nivel international.

Universitatea din Aalborg ofera un mediu dinamic de invatare, punand accent pe studiul individual pe initiativa si invatarea orientata pe proiecte.

Metodele de predare-invatare utilizate in Universitatea din Aalborg pot genera un mod de invatare si gandire ce va deveni o provocare si se va transforma intr-o platforma excelenta de lansare spre viitoarea cariera.

Una din direcțiile prioritare de dezvoltare ale Universității Aalborg este internaționalizarea învățământului superior, de aceea politica universitară este axată pe intensificarea mobilităților academice, atât la nivelul cadrelor didactice, cât și la nivelul studenților de la ambele cicluri.

O importanta particularitate a studiilor în cadrul Universității Aalborg este că s-a trecut de la învățământul clasic (teoretizat), la PBL (învățământ axat pe problemă), care nu este un model rigid și poate fi adaptat pentru orice specialitate/ specializare.

PBL-ul îmbină reușit cunoștințele teoretice cu practica și permite studentului de a-și dezvolta competențe și abilități de cercetare, prin intermediul proiectelor de grup semestriale.

Filosofia pedagogică a PBL-ului în cadrul Universității Aalborg se axează pe următoarele criterii:

- Cadrul didactic este pentru student supervizor (ghid, mentor);
- În cadrul programului 50% sunt ore de contact direct și 50% proiecte;
- Tematica proiectelor propuse spre cercetare trebuie să fie actuală, importantă și relevantă;
- La elaborarea proiectelor studenții, grupați câte 3-5, trebuie să fie orientați spre o analiză profundă și consistentă a problemei cercetate;

- Activitatea în grup permite de a intensifica: cooperarea axată pe diversitate și găsirea unui numitor comun pentru soluționarea problemei; studierea problemei la un nivel înalt logic, creativ și multiaspectual;

- Integrarea și orientarea teoretico-practică a studentului de către cadrul didactic asigură implementarea formulei {cercetarea + experiența = cunoștințe} și impune parcurgerea următoarelor etape: reținere – înțelegere – aplicare – analiză – evaluare – creare.

Am remarcat, de asemenea, activitatea Departamentului de tehnologii informaționale, care conlucrează activ cu fiecare cadru didactic și asigură plasarea informației transmise (articole, cursuri, teste, etc.) pe platformele de învățare, activități care în Republica Moldova sunt realizate de cadrele didactice.

Modelul danez în domeniul învățământului axat pe problemă merită să devină un prim pilon în trecerea de la învățământul clasic la învățământ axat pe PBL și în cadrul universitatilor din Republica Moldova.

Danoi Ion, dr., lect. univ.

RAPORT
asupra stagiului de mobilitate în cadrul proiectului
„PBLMD: Introducing Problem Based Learning in Moldova: Toward Enhancing
Students’ Competitiveness and Employability”,
Universitatea din Aalborg (UAA), Danemarca
în perioada 7 – 18 noiembrie 2016

Ina Odinokaia, conf. univ., dr. la Catedra de drept privat
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

În perioada 13-26 noiembrie 2016, am efectuat o vizită de studiu la Universitatea Aalborg din Danemarca, în cadrul proiectului Erasmus⁺ „Introducerea învățării bazate pe probleme în Moldova: Spre consolidarea competitivității și șanselor de angajare ale studenților / Introducing Problem Based Learning in Moldova: Toward Enhancing Students’ Competitiveness and Employability.”

Scopul vizitei de studiu a fost familiarizarea cu particularitățile sistemului de învățământ superior din Danemarca, în special în cadrul Universității din Aalborg, și a oportunităților rezultate în urma învățării bazate pe probleme pentru studenți de la programele de drept.

În cadrul cursurilor de instruire am ascultat prezentările cadrelor didactice care ne-au relatat despre experiența proprie de aplicare în procesul didactic a învățării axate pe problemă, evidențiind faptul că utilizarea acestui model de predare-învățare constituie un factor determinant în consolidarea competențelor și angajabilității studenților.

În perioada indicată am avut ocazia să reflectăm asupra rapoartelor prezentate de următoarele cadre didactice din Universitatea Aalborg:

1. Louise Faber: *PBL at Law education*;
2. Marie Jull Sørensen: *Teaching consumer law based on PBL principles within a workshop frame*;
3. Alex Fomcenco: *Activation of students in Business Law* (Video Conference);
4. Sten Bønsing: *Problem-based teaching in legal assignment in Administrative Law called “Master Class”*
5. Gitte Soegaard: *Problem-based teaching in course about giving Legal and financial advice*;
6. Trine Schultz: *Problem-based teaching in Social Law etc.*

De asemenea am avut ocazia să asistăm la pregătirea studenților înainte de examen, ceva asemănător cu consultațiile înainte de examen în Republica Moldova. Examinatori sunt titularul cursului și un profesor din exterior. În cadrul pregătirii pentru examen studenților le-au fost expuse clar cerințele care sunt înaintate față de răspunsurile lor în cadrul examenului, aspectele care vor fi luate în calcul la stabilirea notei de către examinatori. Un lucru remarcabil este că deși studenții au lucrat asupra unui proiect de grup, notarea va fi individualizată, de aceea fiecare student va trebui prin răspunsul său să-și demonstreze aportul individualizat în executarea proiectului.

De asemenea, am avut ocazia să asistăm la Master Class-ul profesorului Sten Bønsing organizat cu studenții anului II, semestrul III la cursul de drept administrativ. Prin rezolvarea unui studiu de caz concret, Sten Bønsing, le-a demonstrat studenților, pas cu pas, etapele care trebuie să le parcurgă un jurist pentru a soluționa situațiile de fapt și aspectele asupra cărora fiecare jurist trebuie să atragă atenție.

Grație unei săli dotate tehnic, profesorul a avut ocazia să le demonstreze studenților cum se completează o plîngere împotriva autorităților publice, respectînd condițiile de fond și formă impuse față de acest gen de acte și oferind explicațiile de rigoare, reușind să capteze atenția studenților și să-i implice în procesul instructiv-educativ.

O altă activitate din program a fost organizată de profesorul Romeo Țurcan, care ne-a prezentat înregistrarea video a Sesiunii de prezentare a colaborării între angajatori (reprezentanții companiilor) și universitate (cadre didactice, studenți) în anul de studii 2016-2017, explicându-ne detaliat etapele care le parcurg angajatorii, cadrele didactice, studenții pentru a implementa PBL în procesul de studii. Important este faptul, că în procesul de recrutare a angajatorilor care ar dori să colaboreze cu universitățile în vederea îmbinării teoriei și practicii în procesul educativ, fiecărui actor (angajator – universitate – student) îi sunt atribuite clar din start rolurile, companiile percepând faptul că, prin ghidarea care o realizează, devin parte a procesului didactic, contribuind la formarea competențelor profesionale ale viitorilor angajați.

Este interesantă modalitatea reciprocă de selectare, în baza unei anchete secrete prin care companiile acordă punctaj fiecărui grup de lucru (studenți), indicând preferențial cu care grup ar dori să conlucreze. Aceiași procedură o realizează și grupurile de lucru (formate din studenți) punctând companiile cu care ar dori să conlucreze pentru realizarea proiectului de grup. În acest sens, înainte de selectare are loc întâlnirea între angajatori, care-și prezintă succint problemele de cercetare în raport cu activitatea care o realizează și grupurile de lucru (studenți), care își prezintă grupul în modalitatea care o consideră necesară. Anchetele colectate sunt analizate de

supervizori și aceștia stabilesc pentru semestru compania și grupul de lucru care vor conlucra pentru realizarea proiectului.

De asemenea, o experiență pozitivă, la care am avut ocazia să asistăm a fost *Internship supervision session*, prezentată de către Romeo Țurcan, care prin intermediul Skype, a organizat procesul de supervizare a studenților, fapt care ne-a demonstrat cum eficient putem organiza procesul de ghidare a studenților și care l-am putea implementa eficient și în cadrul universităților din RM, în special, în procesul de coordonare a tezelor de an / licență / master.

În urma vizitei de lucru am remarcat că învățământul superior danez reprezintă o simbioză reușită între activitatea de învățare, care îmbină diverse strategii didactice, și activitatea de cercetare, axată pe lucru individual a studenților și proiectele de grup.

Specificul învățământului danez constă în aceea că, raportul dintre studiile universitare și practică, marchează traseul educațional al fiecărui student, iar programele de studii sunt elaborate în dependență de necesitățile pieței muncii.

Misiunea și viziunea universității, expuse în Strategia universitară, constituie temei pentru elaborarea strategiilor de dezvoltare la nivel de facultate și departamente, devenind preocupări pentru fiecare membru al comunității academice, care sunt motivați, prin activitățile proprii, să le transpună în activitatea cotidiană.

Una din direcțiile prioritare de dezvoltare ale Universității Aalborg este internaționalizarea învățământului superior, de aceea politica universitară este axată pe intensificarea mobilităților academice, atât la nivelul cadrelor didactice, cât și la nivelul studenților de la ambele cicluri.

Recrutarea și înmatricularea studenților străini care beneficiază de studii gratuite ca și studenții naționali (procedură clasică); mobilități, prin intermediul diferitor programe, grade/diplome comune etc.

O particularitate a studiilor în cadrul Universității Aalborg este că s-a trecut de la învățământul clasic (teoretizat), unde profesorul este furnizor de informații, iar studentul receptorul informației, la PBL (învățământ axat pe problemă), care nu este un model rigid și poate fi adaptat pentru orice specialitate/ specializare.

PBL-ul îmbină reușit cunoștințele teoretice cu practica și permite studentului de a-și dezvolta competențe și abilități de cercetare, prin intermediul proiectelor de grup semestriale.

Filosofia pedagogică a PBL-ului în cadrul Universității Aalborg se axează pe următoarele criterii:

- Cadrul didactic este pentru student supervizor (ghid, mentor);
- În cadrul programului 50% sunt ore de contact direct și 50% proiecte;
- Tematica proiectelor propuse spre cercetare trebuie să fie actuală, importantă și relevantă;

- La elaborarea proiectelor studenții, grupați câte 3-5, trebuie să fie orientați spre o analiză profundă și consistentă a problemei cercetate;

- Activitatea în grup permite de a intensifica: cooperarea axată pe diversitate și găsirea unui numitor comun pentru soluționarea problemei; studierea problemei la un nivel înalt logic, creativ și multiaspectual;

- Integrarea și orientarea teoretico-practică a studentului de către cadrul didactic asigură implementarea formulei {cercetarea + experiența = cunoștințe} și impune parcurgerea următoarelor etape: reținere – înțelegere – aplicare – analiză – evaluare – creare.

Am remarcat, de asemenea, activitatea Departamentului de tehnologii informaționale, care conlucrează activ cu fiecare cadru didactic și asigură plasarea informației transmise (articole, cursuri, teste, etc.) pe platformele de învățare, activități care în Republica Moldova sunt realizate de cadrele didactice.

O altă bună practică, au fost activitățile pe echipe, în cadrul cărora am încercat să elaborăm un program de studiu, luând în considerație particularitățile PBL, activitate în cadrul căreia am observat care este rolul cadrului didactic supervisor și cum am putea realiza acest lucru în cadrul orelor practice.

În Danemarca sînt bine dezvoltate serviciile pentru studenți. Angajații implicați în ajutorarea studenților activează în următoarele direcții:

- Asigurarea bunăstării studenților (asigurarea medicală, probleme mentale în diferite perioade ale vieții ș.a.)

- Dezvoltarea activismului studenților (dezvoltarea competențelor în vederea angajării, de voluntariat, abilități de învățare)

- Viața studenților (îi ghidează cum să-și aranjeze viața, resurse financiare, cazare etc.)

Consider experiența obținută pe parcursul vizitei în Danemarca benefică și un pas important spre implementarea PBL în cadrul Universității în care activez.

Experiența daneză în domeniul învățămîntului merită să devină un prim pilon în trecerea de la învățămîntul clasic la învățămînt axat pe PBL.

Este lăudabil faptul că fiecare membru al comunității academice gîndește cum să dezvolte instituția, nu doar managementul, conștientizînd că activitățile personale în prezent sunt importante pentru dezvoltarea universității pe viitor, iar calitatea studiilor universitare, eficiența programelor de studii, competențele și gradul de angajabilitate a studenților sunt factori determinanți pentru existența programelor.

Merită a fi preluată și nu necesită cheltuieli majore de implementare experienței privind serviciile studențești și condițiile de muncă create pentru cadrele didactice.

RAPORT
asupra stagiului de mobilitate în cadrul proiectului
„PBLMD: Introducing Problem Based Learning in Moldova: Toward Enhancing
Students’ Competitiveness and Employability”,
Universitatea din Aalborg (UAA), Danemarca a
în perioada 7 – 18 noiembrie 2016

Valentina PRITCAN, dr., conf. univ., Catedra de științe socioumane și asistență socială,
Facultatea de Drept și Științe Sociale, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

În perioada 13-25 noiembrie 2016 am efectuat un stagiul de mobilitate în Universitatea Aalborg din Danemarca, în cadrul proiectului Erasmus⁺ „Introducerea învățării bazate pe probleme în Moldova: Spre consolidarea competitivității și șanselor de angajare ale studenților / Introducing Problem Based Learning in Moldova: Toward Enhancing Students’ Competitiveness and Employability.”

Obiectivele generale ale stagiului de mobilitate:

- dobândirea de cunoștințe și abilități referitor la modul în care funcționează PBL într-un mediu universitar deschis din UE;
- colectarea de informații variate despre noi metode de predare;
- consolidarea competențelor de predare ajustate la PBL;
- cercetarea diferitor metode de predare în conformitate cu principiile PBL;
- clarificarea interacțiunii dintre universitățile europene cu parteneri/părți interesate;
- stabilirea relațiilor profesionale într-un mediu academic etc.

Activități realizate în cadrul mobilității:

- participare în procesul de predare, bazat pe metoda PBL;
- asistența la activitățile de supervizare;
- participare în pregătirea studenților pentru examene;
- vizită la Curtea municipală de Justiție;
- asistarea la reuniuni de Master Class;
- analiza noilor metode de evaluare;
- reflecții asupra activităților realizate;
- conceptualizarea modului de schimbare a paradigmei învățării în Universitatea de origine etc.

Pe parcursul acestei vizite am avut diverse întâlniri cu reprezentanți ai personalului academic, managerial și administrativ din cadrul Universității Aalborg, care ne-au prezentat metodologia PBL – învățarea bazată pe problemă, menționând că noile schimbări pornesc de la tendința ca instituțiile responsabile de formarea specialiștilor să se adapteze nevoilor societății în condiții de schimbare extremă. Acest model semnifică faptul că toți studenții sînt provocați să aplice cunoștințele teoretice în practică, soluționând probleme concrete din domeniul de formare profesională. În același timp, acest model încurajează studenții să-și dezvolte competențele de comunicare, de lucru în grup și viziunea analitică asupra soluționării problemei.

Integrarea în contextul organizațional al AAU a principiilor PBL are loc în următorul mod:

- aprecierea succesului instituțional în funcție de calitatea procesului de învățare al studenților;
- responsabilitatea pentru calitatea procesului de învățare este împărțită între instituție și student;
- crearea de medii și experiențe de învățare care să îl ajute pe student să descopere și să creeze cunoaștere;
- identificarea, dezvoltarea, testarea, implementarea și evaluarea continuă de noi tehnologii de învățare în contextul filosofiei PBL;
- formarea de echipe transdisciplinare sau interdisciplinare de specialiști care să lucreze colaborativ pentru a concepe programe care să crească competența studenților;
- asigurarea formării universitare ajustată la nevoile individuale ale studenților;
- crearea unui climat organizațional care să stimuleze credința că învățarea studenților este obiectivul central al tuturor angajaților unei instituții de învățământ superior, indiferent de rolul lor în cadrul instituției.

Angajații Universității Aalborg ne-au relatat despre experiența proprie de aplicare a filosofiei PBL. Astfel, abordări relevante au fost evocate de către:

- Louise Faber: PBL at Law education;
- Marie Jull Sørensen: Teaching consumer law based on PBL principles within a workshop frame;
- Alex Fomcenco: Activation of students in Business Law (Video Conference);
- Sten Bønsing: Problem-based teaching in legal assignment in Administrative Law called “Master Class”;
- Gitte Soegaard: Problem-based teaching in course about giving Legal and financial advice;
- Trine Schultz: Problem-based teaching in Social Law etc.

Louise Faber ne-a familiarizat detaliat cu diferențele PBL din cadrul programului de licență în domeniul științelor juridice și programele de studiu de la alte specialități. Diferențele se explică prin faptul că studiile în domeniul dreptului sînt integrate, ciclul II - studii superioare de masterat în domeniul dreptului fiind o condiție obligatorie pentru angajare. Durata studiilor (inclusiv ciclul II) este de 5 ani (4+1). Raportul dintre volumul de discipline predate după modelul clasic și lucrul în grup asupra proiectului este de 50 la 50, diferă doar repartizarea pe parcursul anilor de studii. Lucrul în grup asupra proiectului este repartizat anual în mod progresiv, astfel încît în ultimul an – al patrulea - lucrul asupra proiectului – tezei de licență constituie 100%.

Relatările nominalizate și asistările la diferite procese universitare au asigurat înțelegerea modului în care metodologia PBL se regăsește în:

- Proiectarea curriculară. Curricula include PBL bazat pe activitatea de proiect ca element central și obligatoriu. Proiectului i se atribuie un număr anumit de ECTS. Curricula conține o descriere exhaustivă a obiectivelor educaționale inclusiv competențele obținute (cunoștințe, capacități și atitudini). Curricula este constituită din module fundamentale și obligatorii, discipline opționale și proiect. Rolul supervisorului este bine definit. În curricula sînt stabilite premisele pentru colaborarea cu angajatorii inclusiv pentru stagii în cadrul companiilor și organizațiilor naționale și internaționale.

- Evaluarea finalităților de învățare. Evaluarea proiectelor este bazată pe criteriul evaluării individuale în cadrul lucrului în echipă, identificând competențele obținute în acest context și este realizată de către un examinator extern împreună cu supervisorul grupului. În ceea ce privește modulele fundamentale și cele opționale, evaluarea are loc individual.

- Rolul studenților. Aceștia sînt motivați să-și asume responsabilitatea pentru implementarea unei abordări bazate pe problemă pe parcursul studiilor. La fel, aceștia sunt motivați să creeze sinergii între diverse tipuri de cooperare prin colaborarea partenerii externi, cît și prin abordarea interdisciplinară a mediului de învățare. Rolul acestora este unul important, fiind evidențiat prin faptul că participă la dezvoltarea curriculară prin rolul pro activ pe care îl au în cadrul Consiliului de Studii (Study Board) și prin evaluările periodice ale conținutului curriculei.

O experiență interesantă a constituit-o consultarea studenților înainte de examen. Examinatori sunt titularul cursului și un profesor din exterior. La sesiunea de consultare/pregătire pentru examen studenților le-au fost expuse cerințele înaintate față de produsele ce urmează a fi prezentate, răspunsurile lor ce urmează a fi date în timpul examenului, modul cum va avea loc aprecierea. Cu toate că studenții au lucrat asupra unui proiect de grup, notarea se face

individualizat, fiecare student trebuind prin răspunsul său să argumenteze aportul individual în realizarea proiectului.

Sesiunea de Master Class a profesorului Sten Bønsing organizat cu studenții anului II, semestrul III la cursul de drept administrativ a facilitat rezolvarea, direct în fața studenților a unui caz concret, prin care le-a prezentat studenților etapele care trebuie să le parcurgă un jurist pentru a soluționa situațiile. A fost modelată situația de completare a unei plângeri împotriva autorităților publice, respectând condițiile de fond și formă impuse față de acest gen de acte și oferind explicațiile de rigoare, reușind să capteze atenția studenților.

Conferențiarul universitar Romeo Țurcan a organizat o sesiune de debriefing, utilizând înregistrările video a Sesiunii de inițiere a colaborării între angajatori (reprezentanții companiilor) și Universitate (cadre didactice, studenți) în anul de studii 2016-2017, explicându-ne detaliat etapele care le parcurg angajatorii, cadrele didactice, studenții pentru a implementa PBL în procesul de studii. Important este faptul, că în procesul de recrutare a angajatorilor care ar dori să colaboreze cu universitățile în vederea îmbinării teoriei și practicii în procesul educativ, fiecărui actor (angajator – universitate – student) îi sunt atribuite clar rolurile, companiile percepend faptul că, prin ghidarea care o realizează, devin parte a procesului didactic, contribuind la formarea competențelor profesionale ale viitorilor angajați.

O experiență inedită a constituit-o *Internship supervision session*, facilitator fiind conferențiarul universitar Romeo Țurcan, care prin intermediul Skype, a organizat procesul de supervizare a studenților, fapt care ne-a demonstrat cum eficient putem organiza procesul de ghidare a studenților și care l-am putea implementa eficient și în cadrul USARB.

Relatările angajaților Universității Aalborg și activitățile asistate ne-au convins că:

- cadrul de organizare al predării-învățării-evaluării PBL este bazat pe proiect/explorare/cercetare. Scopul unui proiect este întotdeauna determinat de formularea problemei. Pentru a putea realiza un proiect studenții au nevoie de cunoștințe fundamentale, teoretice, pe care le vor obține în cadrul cursurilor, seminarilor, consultațiilor individuale și de grup etc.

- lucrul în echipă constituie un element indispensabil al metodologiei PBL, iar cooperarea reprezintă forța motrică a PBL.

- Proiectul contribuie la dezvoltarea competențelor studenților, fortificând dezvoltarea de competențe generice, generale și specifice.

- Studenții sînt responsabili pentru propriile finalități de învățare, organizîndu-și independent activitățile și fiind ghidați de un supervisor.

Prin aplicarea PBL, Universitatea Aalborg, Danemarca este orientată spre a *produce învățare*, asumându-și responsabilitate pentru măsura în care aceasta se produce în mod autentic.

Astfel, *responsabilitatea* Universității Aalborg se schimbă de la cea față de calitatea predării la cea față de *măsura în care studenții au învățat*. În acest model, studenții sunt priviți ca și co-producători ai învățării, asumându-și și ei responsabilitatea pentru propria învățare.

Una din direcțiile prioritare de fortificare a pregătirii studenților Universității Aalborg în cadrul filosofic PBL îl constituie feedbackul asupra rezultatelor învățării este un element foarte important în noul model, atât la nivelul cadrelor didactice, cât și al instituției. Rezultatele învățării includ tot ceea ce studenții realizează ca produs al experienței de învățare. Din această perspectivă, orice măsurare a produselor studenților, obținute în urma unei experiențe de învățare, este un mod de măsurare a rezultatelor învățării, acestea fiind mult mai util a fi luate în considerație decât orice altă resursă de tip intrare.

Principiile și metodologia PBL din perspectivă daneză și globală sînt reflectate în lucrarea angajaților Universității Aalborg Lone Krogh and Annie Aarup Jensen, care ne-au făcut prezentarea lucrării lor: *"Visions, Challenges and Strategies. PBL Principles and Methodologies in a Danish and Global Perspective"*. Aalborg University Press 2013.

Valoarea adăugată a mobilității se regăsește și în:

- oportunitatea de revizuire și modernizare a curriculum-ului la specialitatea *Administrație publică* în conformitate cu abordarea PBL;
- modernizarea procesului de predare-învățare-evaluare în USARB, în conformitate cu strategiile internaționale de dezvoltare;
- stabilirea unor relații strânse între USARB și administrația publică centrală și locală;
- schimbarea rolului învățământului superior și a accesului la nivele avansate de predare etc.

Rezultate/impact al stagiului de mobilitate:

- dezvoltarea profesională în domeniul PBL (cunoștințe și abilități practice);
- capacitatea de a dezvolta curriculum-ul modernizat pentru specializarea *Administrație publică*;
- schimb de experiență între cadrele didactice din UE și USARB;
- oportunitatea de a dezvolta probleme/sarcini/mesaje PBL în procesul de predare.

Concluzii:

În modelul PBL scopul nu este de a transfera cunoaștere, ci de a construi medii și experiențe care să îi determine pe studenți să descopere și să rezolve probleme. Astfel, sunt în permanență căutate tehnologii mai eficiente de învățare, care sunt dezvoltate, testate,

implementate și evaluate prin comparație, deoarece concentrarea se află mai degrabă asupra îmbunătățirii calității învățării, individuale și agregate, și mai puțin pe cea a predării.

Structurile de predare-învățare care alcătuiesc cadrul în care se desfășoară activitățile și procesele și prin intermediul cărora sunt atinse scopurile organizației”. În această categorie intră organigrama instituției, sistemele de roluri și de recompensare, tehnologiile și metodele, facilitățile și echipamentele, procedurile de luare a deciziilor, canalele de comunicare, bucele de feedback, aranjamentele financiare și fluxurile de finanțare.

Stagiul de mobilitate în Universitatea Aalborg, Danemarca a dezvoltat viziunile despre PBL și a consolidat capacitățile de implementare a proiectului PBLMD în USARB.

Relevanța proiectului PBLMD pentru schimbările dorite în sistemul educațional a fost menționată și de consulul onorific al Republicii Moldova în Regatul Danemarca, Excelența sa Aser MORTENSEN, la întâlnirea cu profesorii universităților din Moldova, aflați în mobilitate în Universitatea Aalborg.

Stagiul de mobilitate în Universitatea Aalborg, Danemarca a fost util, relevant pentru proiectul PBLMD, bogat ca conținut, bine organizat ca proces. Aducem mulțumiri coordonatorului proiectului dlui dr. Romeo Țurcan, doamnei dr. Louise Faber, Valeriei, coordonatorului național al proiectului dnei dr. hab. Larisa Bugaian și tuturor celor care au contribuit la excelenta organizare a mobilității.

Valentina PRIȚCAN, dr., conf. univ.
Catedra de științe socioumane și asistență socială
Facultatea de Drept și Științe Sociale
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

RAPORT
asupra stagiului de mobilitate în cadrul proiectului
„PBLMD: Introducing Problem Based Learning in Moldova: Toward Enhancing
Students’ Competitiveness and Employability”,
Universitatea din Aalborg (UAA), Danemarca
în perioada 14 – 25 noiembrie 2016

Liliana Țurcan, dr. în drept,
Universitatea de Stat din Moldova

În cadrul Proiectului PBLMD – „Introducing Problem Based Learning in Moldova”, Universitatea AAU, în calitate de universitate partener, a organizat un stagiul de mobilitate pentru echipa din cadrul Universității de Stat din Moldova, Facultatea de drept, precum și pentru echipele altor universități din Republica Moldova, participante la acest proiect.

Scopul stagiului a fost familiarizarea personalului academic ce activează în universitățile din Moldova (în special cele 6 universități participante la proiectul PBLMD) cu metode noi de predare-învățare în învățământul superior, care ar spori nivelul de pregătire al studenților în funcție de necesitățile actuale ale pieței de muncă.

În acest sens, Universitatea AAU a facilitat accesul echipelor din Republica Moldova participante la mobilitate în calitate de observatori la activități de desfășurare a lecțiilor teoretice și practice, a activităților de supervizare, precum și a activităților ce țin de pregătirea studenților de examene. Acest fapt a permis profesorilor din Moldova de a crea o viziune generală privind modul de organizare a procesului de predare-învățare bazate pe PBL.

Obiectivele generale ale stagiului de mobilitate:

- consolidarea competențelor de predare și învățare ajustate la metoda PBL și bazate pe învățarea centrată pe student;
- Contribuirea la dezvoltarea programului de studiu și a curriculelor disciplinelor;
- Consolidarea relațiilor de colaborare (ce țin de modul de predare și cercetare) dintre membrii personalului academic al universităților.

Activități realizate în cadrul mobilității:

- asistarea la lecții bazate pe metoda PBL;
- asistența la activitățile de supervizare;
- asistarea la pregătirea studenților pentru examen;

- discutarea cu membrii personalului academic al universității AAU privind modalitățile de organizare a procesului interactiv de predare-învățare;
- analiza noilor metode de evaluare inclusiv cu participarea evaluatorilor externi;
- analiza comparativă a metodelor de predare utilizate în cadrul universității AAU și a USM;
- discuții privind diferențele dintre structura programelor de studii de la facultățile de drept a AAU și a USM;
- identificarea posibilităților de modificare a programului de studiu și a curriculelor luând în considerație metoda PBL.

Unele întrebări, neclarități, dar și eventualele probleme ce pot apărea în legătură cu implementarea metodei PBL în cadrul Facultății de drept a USM, au fost discutate activ cu colegii din cadrul Facultății de drept a Universității AAU. Astfel, în cadrul mobilității, au fost organizate un șir de întâlniri cu conf. univ. Louise Faber (persoana responsabilă de echipa Facultății de drept, USM), conf. univ. Marie Jull Sorensen, conf. univ. Sten Bonsing, lectorul Gitte Soegaard, conf. univ. Trine Schultz, precum și o conferință video cu lectorul Alex Fomcenco. În plus, o implicare activă a avut și dl Romeo Țurcan, care a explicat celor participanți la mobilitate un șir de subiecte ce țin de formarea grupelor, conlucrarea dintre studenți și potențialii angajatori, modul de desfășurare a activității de supervisor, modul de pregătire a studenților de examen etc.

Disciplinele predate de profesorii din cadrul facultății de drept a AAU sunt bazate pe așa numitele „description of the courses”. Acestea definesc competențele studenților și sunt elaborate de profesori în corespundere cu cerințele structurii speciale „Study Board”. De menționat, că profesorii dispun de libertate în alegerea modului de predare. Astfel, în cadrul mobilității am aflat despre diverse metode de predare utilizate de profesorii din cadrul facultății de drept a Universității AAU, și anume: workshop, folosit de profesoara de dreptul concurenței - Marie Jull Sorensen; master-class, folosit de profesorul de drept administrativ - Sten Bonsing ș.a.

Workshopul, organizat de M. Sorensen, durează 5 ore 30 minute (8.00-13.30), începând cu o lecție teoretică de circa 30 minute. Apoi are loc lucrul în grup, discuții, pauză, iarăși explicații teoretice, lucru în grup etc. Această metodă permite profesorului de a implica mai activ studenții în procesul de învățare, rolul profesorului fiind secundar. Profesorul este cel care doar ghidează sau trasează punctele teoretice de reper, iar studenții sunt nevoiți să se implice activ în vederea găsirii răspunsului la întrebările din domeniul curricular.

În cadrul disciplinei predate de dna Sorensen studenții elaborează proiecte în grup conform metodei PBL. Potrivit opiniei Mariei Sorensen, sunt 3 elemente cheie ale PBL:

1. Proiectul.
2. Cursuri de suport.
3. Cooperarea.

Evaluarea finală are loc prin susținerea proiectului. Deși proiectul este efectuat în grup, evaluarea are loc în mod individual, în funcție de aportul fiecăruia la elaborarea acestuia.

O metodă interesantă de predare, numită master-class, este utilizată de profesorul Sten Bonsing la disciplina drept administrativ. După lecțiile teoretice și practice clasice sunt organizate master-classurile. Cu o zi înainte de master-class pe moodle este pusă o problemă complicată și mutiaspectuală. Studenții trebuie doar să citească problema. De fapt, problema este soluționată de însăși profesor pe parcursul acestui master-class. Problema este prezentată pe două ecrane mari într-o sală enormă cu participarea a peste 100 studenți. Profesorul subliniază cu galben în documentul electronic principalele idei, care ar ajuta la rezolvarea cazului. Pe documentul electronic sunt formulate mai multe întrebări, fiind lăsat loc gol între acestea. Profesorul divizează sarcinile între studenți. De exemplu,, o parte din studenți răspund la o întrebare, altă parte - la o altă întrebare. Studenții rezolvă și caută soluții împreună. Master-class durează circa 2 ore - 2 ore 30 min. Această metodă ajută studentul să facă legătura dintre o problemă practică și legislația existentă.

Evaluarea la disciplina dreptul administrativ are loc prin examen, care durează 5 ore și constă în soluționarea unui caz concret după modelul expus la master class.

Valoarea adăugată a mobilității se regăsește în:

- îmbunătățirea programului de studiu și a curriculelor disciplinelor a facultății de drept a USM;
- aplicarea metodelor de predare centrate pe student;
- implementarea celor mai bune practici ale PBL în procesul de formare a viitorilor juriști.

Pe parcursul stagiului de mobilitate au fost discutate detaliat diferențele dintre programele de studii la AAU și USM. Cu referire la programul de studii la facultatea de drept a AAU, acesta este elaborat în funcție de competențele ce sunt necesare viitorilor absolvenți în vederea încadrării în câmpul muncii. Numărul de discipline incluse în programul de studii este cu mult mai mic decât în cadrul facultății de drept a USM, însă aceste discipline, de fapt, reflectă necesitățile pieții muncii și nu împovărează studenții cu cunoștințe inutile. Cu alte cuvinte, programul de studii se focusează pe angajabilitate.

Pornind de la experiența Danemarcei, în următorii ani se impune ca necesară revizuirea programului de studii la facultatea de drept a USM în funcție de cerințele pieții muncii.

Rezultate/impact al stagiului de mobilitate:

- dezvoltarea capacităților de predare bazate pe PBL;
- dezvoltarea programului de studiu modernizat pentru specialitatea „drept”;
- diseminarea experienței PBL și a bunelor practici de predare în cercul staff-ului academic al USM;
- aplicarea metodei PBL în cadrul lecțiilor.

Metoda PBL presupune plasarea studentului în centru procesului de învățare. Acest fapt impune regândirea procesului de predare, necesită mai multe eforturi din partea personalului academic. Pentru a implementa metoda PBL, este necesar de revăzut curriculele disciplinelor, de redefinit competențele generale și specifice, de modificat modalitățile de evaluare. Toate aceste schimbări trebuie începute cu diseminarea informației privind aplicarea metodei PBL, instruirea profesorilor prin organizarea traininguri-lor ce se referă la aplicarea noilor metode de predare-învățare.

Concluzii:

Consider, că experiența și cunoștințele acumulate pe parcursul mobilității la Universitatea AAU au o importanță enormă în vederea creării unei imagini mai clare privind modul de utilizare a metodei PBL în cadrul studiilor la facultățile de drept. La moment este necesară revizuirea programului de studii la facultatea de drept, prin reducerea disciplinelor predate, păstrarea doar a disciplinelor ce au o importanță majoră în activitatea practică a viitorilor absolvenți; precum și acordarea unui număr mai mare de credite fiecărei discipline în parte.

De asemenea, sunt de părerea că implicarea evaluatorilor externi în procesul de examinare a studenților (după modelul de la Aalborg) ar permite o apreciere mai obiectivă a cunoștințelor acumulate pe parcursul semestrului și ar contribui la excluderea fenomenului corupției.

În plus, este binevenită implementarea activității studenților în grupe mici (4-5 persoane) în elaborarea proiectelor. Acest mod de învățare va contribui la formarea competențelor de lucru ca membru a echipei, dar și la sporirea capacităților de integrare mai activă în câmpul muncii. În cadrul lucrului în grup studenții sunt motivați să atragă o atenție sporită la diverse probleme teoretice și practice, susținându-se reciproc pe parcursul studiilor.

RAPORT
asupra stagiului de mobilitate în cadrul proiectului
„PBLMD: Introducing Problem Based Learning in Moldova: Toward Enhancing
Students’ Competitiveness and Employability”,
Universitatea din Aalborg (UAA), Danemarca
în perioada 14 – 25 noiembrie 2016

Obiective generale ale mobilității:

Obiectivul general de acumulare de experiență în predarea și învățarea conform metodei PBL la universitatea din Aalborg a fost realizat.

Observațiile pe care le-am avut în cadrul vizitei la Universitatea din Aalborg Danemarca au fost utile în sensul schimbului de experiență de implementare a metodei de predare bazat pe studiul de caz.

Am văzut cum este implementată această metodă la unele discipline la facultatea de Drept și la facultatea de științe Economice ale Universității din Aalborg. Am fost familiarizați cu procesul de predare PBL centrat pe studentul aflat în mediu activ de învățare.

Am analizat modul în care este structurat programul de studiu în scopul corespunderii exigențelor conform metodei PBL.

Am făcut cunoștință cu profesorii de la universitatea din Aalborg care implementează în procesul de predare metoda PBL, precum și modul de organizare a unor prelegeri și ale seminarelor. În scopul atingerii unor obiective ale sistemului de predare PBL studenții dintr-o grupă de studiu, pe anumite teme, sunt organizați în grupuri mici a câte 5-6 studenți pentru realizarea unui studiu (proiect de cercetare) planificat la început de perioadă de studiu (semestru). Metoda care prevede interacțiunea profesorului separat cu fiecare grup de studenți, din subgrupurile descrise, în scop de ghidare și coordonare a activității grupului de lucru pe tema/proiectul ales, prevede realizarea proiectului de către studenți până la termenul limită indicat, când prezintă, în grup, proiectul îndeplinit. Prezentarea poate avea loc și în fața celorlalți colegi, fiind publică.

Un element important în stimularea activității și implicării fiecăruia dintre studenții din grup și obișnuința de a tolera mai multe puncte de vedere și de a conlucra este și faptul că la începutul repartizării sarcinilor de proiect, studenții își pot alege partenerii de grup. Foarte rar sunt situații când studenții, care nu sunt acceptați de ceilalți studenți în grupul lor, sau sunt recunoscuți ca persoane care sunt mai individualiști în procesul de studiu, nu pot să se implice în activitatea unui subgrup. Atunci pentru aceste situații există soluția realizării proiectului de unul

singur al întregului proiect, fapt care face sarcina mai voluminoasă pentru un singur student și este atins și scopul academic și educativ al faptului că un student poate înțelege că indiferent de capacitățile sale de studiu activitatea în echipă este un avantaj din cauza repartizării sarcinilor și scăderii volumului de lucru per student.

La finalizarea lucrului pe proiect studenții membri ai grupului de lucru scriu un raport despre activitatea realizată, despre scopul propus și obiectivul realizat pe parcursul activității în grup. Din acest raport, care cuprinde contribuția fiecăruia din ei se poate de apreciat implicarea fiecăruia în realizarea scopului comun și acest raport ajută și la evaluarea finală a studenților din grup.

Toate aceste etape ale realizării metodei PBL ne-au fost prezentate la facultatea de științe economice și la facultatea de drept. Profesorii cu care am contactat și ne-au ghidat în perioada vizitei de documentare ne-au acordat asistență deplină, precum și disponibilitatea de a colabora și a acorda consultațiile necesare și ulterior vizitei noastre la Universitatea din Aalborg.

Plus valoarea mobilității (în contextul modernizării și internaționalizării strategiilor instituțiilor implicate).

În contextul dat este apreciată necesitatea modificării programului de studiu în scopul reflectării metodei PBL în curricula universitară în așa mod ca să fie contabilizate, repartizate și incluse în sarcina didactică, orele de activitate contact direct ale profesorului cu studenții în grupurile mici menționate (4-6 studenți) pe parcursul coordonării proiectului cu fiecare grup în parte. De asemenea la finalizarea proiectului studenții prezintă proiectul și sunt evaluați și apreciați cu notă. Fiecare student este apreciat cu notă individuală.

O metodă bună de examinare, de care am aflat în Aalborg (și Danemarca în general) este participarea la examen a unui profesor invitat, de obicei dintr-o altă universitate. Acest lucru are scopul aprecierii mai obiective a cunoștințelor studenților din domenii similare de studiu din universități diferite. Rolul examinatorului principal îl are profesorul de bază, dar așa sunt diminuate condițiile concurenței neloiale între universități la capitolul mediilor reușitei studenților din diferite universități. Evaluarea fiind axată pe acordarea fiecărui student a unei note separat (nu este o evaluare cu o notă per grup), chiar dacă examinarea sau așa-zisa prezentare finală a proiectului în fața profesorului este una colectivă, profesorul acordă note fiecărui student în parte. Aprecierea este diferențiată în dependență de prezentarea studenților a rezultatului activității asupra proiectului. Modul de explicare, uzanța termenilor de specialitate, argumentarea și răspunsurile la întrebările apărute pe parcursul evaluării demonstrează gradul de implicare a fiecărui student în activitatea grupului și acumularea cunoștințelor ca rezultat al acestei activități. Memorizarea informației și înțelegerea fenomenelor este mult mai eficientă

atunci când învățarea este cu aplicarea cunoștințelor, cu căutarea de informații individual la surse, cercetări în teren și sondaje sau interviuri. Aceste instrumente depind de specificul tematicii alese de profesor cu grupul de lucru care are de realizat proiectul. Încă mai eficientă pentru acumulare de cunoștințe și deprinderi profesionale este aplicarea cunoștințelor. Studenții care realizează aceste proiecte sunt deja cu experiențe și deprinderi create de a rezolva sarcini concrete. Faptul implicării studenților din cursurile superioare celor care realizează proiectul este o metodă de a fundamenta cunoștințele pentru însăși acei studenți care vin la cursul inferior pentru a le ajuta să realizeze sarcina, realizând un proces de ghidare putem spune chiar predare și este un mare avantaj și pentru ei.

Activitățile de realizat:

Această metodă este prezentă în predarea universitară de la facultatea de Drept USM, dar într-o formă mai simplă. Studenții primesc sarcini individuale sau de grup (subgrup în raport cu grupa de seminar). Sarcinile menționate pot fi referate, teze de an sau o activitate de lucru individual concret pe parcursul semestrului și studenții au sarcina de a le îndeplini, fiecare din ei având acces la consultațiile necesare cu profesorul, fie la seminare, fie în orele de consultanță sau din timpul liber al profesorului. Dar lipsește accentul pus pe activitatea de lucru în grup sau evaluarea reciprocă și formularea rapoartelor cu concluzii de autoevaluare a activității realizate a studenților, fapt care poate fi realizat și de către studenții și profesorii de la drept în viitorul apropiat. Studenții de la drept întotdeauna au fundamentat cunoștințele teoretice cu rezolvarea spețelor concrete din temele care le studiază. De asemenea la universitatea din Aalborg, spre exemplu, profesorii au confirmat că nu este posibilă predarea doar prin metoda PBL al întregului material al unei discipline. Predarea materialului la orele de prelegeri este prezentă ca metodă de bază de predare a materialului. Metoda PBL poate fi realizată de unii profesori la drept chiar la prelegeri cu peste 100 de studenți, spre exemplu, prin master class, la care am și asistat. Profesorul a scris, în fața torentului de studenți, la computer reflectat pe proiector, o contestație a unei a unui organ administrativ din orașul Aalborg (a demonstrat în timp de trei ore astronomice cum se întocmește, conform cerințelor legale contestarea unui asemenea act după ce studenții au asimilat teoria în acel domeniu).

Tot metodă de activitate în grup bazat studiul de caz la facultatea de Drept USM sunt repartizarea cazurilor concrete (dosare în litigiu, reale sau bazate pe raporturi juridice reale) când studenții în sala de ședințe de judecată simulate au repartizate roluri de judecător, procuror, avocat, martori și alte roluri legale, de părți în proces, în urma pregătirii într-o perioadă de timp stabilită de profesorul tutore, înscenează ședințe de judecată cu respectarea prevederilor legale și academice în cazul concret, cu prezentare de probe și judecăți de valoare și pronunțare de

hotărâri din rolul de judecător stabilit conform sarcinii de activitate în grup. Aceasta finalitate a proiectului se prezintă în fața profesorului și a restului colegilor de grupă, fiind o diseminare a informației către colegii care au avut alte teme sau sarcini diferite în proiectul lor deja. Făcând utilă pentru mai mulți colegi informația și experiența acumulată pe parcursul realizării acestor sarcini de către fiecare grup în parte.

Asistența în lecțiile practice și examinarea în procesul de predare PBL, activitatea tutorelui.

Întâlnirile de supervizare și coordonare ale studenților cu profesorul tutore pot fi realizate prin contact direct. În cazul în care studenții sunt la distanțe mai mari de universitate (fie în cadrul unor instituții unde își petrec stagiul de documentare întru realizarea sarcinii de proiect) ei pot programa și realiza ședințe de consultare/supervizare prin internet. De exemplu skype.

În procesul de pregătire a proiectului grupului de studenți profesorul tutore are întâlniri cu fiecare grup cam la fiecare 2-3 săptămâni. Aceste termene sunt flexibile în dependență de necesitatea consultărilor și sarcina fiecărui grup de studenți care poate varia. Frecvența întrevederilor profesorului cu grupul sunt totuși programate și au o frecvență, ele nu pot fi nelimitate sau doar din timpul liber al profesorului. În procesul de lucru pe marginea proiectului studenții au acces nelimitat la sălile multimedia ale universității/facultății (acces proiector, televizor, internet s.a.) pentru a avea ședințele lor de lucru chiar fără profesor. Se pot întruni la facultate și biblioteci, după necesitatea fiecărei etape de activitate în avansarea lucrului pe proiect și coordonează rolul fiecărui student în grup. Există situații când studenții sunt ghidați de către colegii lor studenți din cursurile superioare. Aceștia la rândul lor pot contribui la cercetare prin experiența lor metodologică pro bono dar sunt și remunerați pentru aceste activități din bugetul universității.

Așa tip de activitate este posibil de realizat, și se poate realiza la facultatea de Drept USM, în limita posibilităților tehnice. Metoda de învățare bazată pe studiu de caz trebuie implementată la facultatea de Drept. Rezolvarea de spețe la facultatea de Drept, este o componentă obligatorie. Studiul fiecărei ramuri de drept și a temelor cuprinse (instituțiilor juridice) nu poate avansa fără exemple practice și spețe care necesită o soluție din partea unui viitor specialist în domeniul dreptului. Metoda PBL aplicată în universitatea din Aalborg a demonstrat importanța abordării mai minuțioase a acestor metode de soluționare a sarcinilor de către studenți. Mai ales accentul pus pe formularea unui scop, stabilirea obiectivului, dezvoltarea deprinderii metodei de cercetare/lucru și conlucrarea în grup pentru a realiza și cerința academică, dar și corespunderea viitorului specialist cu cerințele pieței muncii în viitor.

Așteptările și impactul realizării programului de implementare PBL:

Dezvoltarea profesională a corpului didactic este una foarte importantă. La această dezvoltare contribuie vizitele de documentare, schimbul de experiență acumulat în urma întinerilor cu profesorii din universitățile unde se implementează deja metoda PBL și există rezultate vizibile ale acestor procese.

Este de menționat faptul că vizita la facultatea de drept și la facultatea de științe economice din Aalborg a demonstrat că metoda de predare este adaptată la specificul viitoarei profesii. Fiecare specialist are un rol în societatea civilă și contribuția sa la dezvoltarea unei societăți prospere este diferită. Pregătirea studenților în facultăți fiind de asemenea adaptată la aceste specificități.

Ca rezultat al vizitei de documentare și acumulării de cunoștințe comparative ale implementării metodei, am sesizat posibilitatea aplicării acestei metode (PBL) mai pe larg la facultatea de Drept USM, prin încurajarea profesorilor și reflectarea acestei sarcini academice în sarcina individuală de muncă.

De asemenea pentru implementarea acestei metode sunt necesare sedințe cu corpul profesoral pentru diseminarea informației despre aceste metode și explicarea, pentru unitatea scopului implementării, modului de activitate și avantajele ei.

Ar fi necesare și sedințe comune cu reprezentanții angajatorilor absolvenților facultății de drept pentru identificarea necesităților de cunoștințe speciale ale absolventului și posibilitatea includerii în curricula de studiu atât a tematicilor problematice identificate în timp, cât și identificarea și implementarea eficientă a metodelor de predare învățare-învățare care ar fi mai eficiente. Una din aceste metode este și Învățarea bazată pe studiul de caz (PBL) demonstrat ca fiind eficient și prin procentul mai mare de angajabilitate în muncă a studenților care studiază și prin această metoda la universitatea din Aalborg, spre exemplu.

Sergiu Ursu

Lector la catedra Drept Procedural facultatea de Drept USM

Prodecan

REPORT
regarding the internship mobility project
"PBLMD: Introducing Problem Based Learning in Moldova: Toward Enhancing
Students' Competitiveness and Employability"
Aalborg University, Denmark,
November 14-25, 2016

by Dr. Natalia Zamfir
of Faculty of Law, Moldova State University

The 2 weeks visit to the Law School of the four lecturers of Moldova State University, Faculty of Law, has been organized with co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union mobility funds.

The mobility visit has followed a previously settled work agenda and the main objectives as described in the training mobility agreement which was to be completed by each staff member before mobility starts.

Overall objectives of the mobility:

- to enhance teaching and learning competences in PBL student-centered active learning environments;
- to enhance study program development;
- to establish professional teaching and research relations.

During mobility period the MD Law team has collected data and information for drafting and enhancing WP4 and consolidate the knowledge and experience gained from WP2, WP3.

The outcomes of the mobility visit are valuable for the further development the PBL-based, student-centered study programme in which there is 50:50% split between projects and courses accordingly to the main objectives of the visit.

1. The outcomes of the mobility visit are valuable for the further improvements of teaching skills in PBL at the Faculty of Law, accordingly to the main objective of the visit - **Introducing Problem Based Learning in Moldova: Toward Enhancing Students (PBLMD).**
2. The Law School at AAU practice valuable for Faculty Law plans to create a new study program, it has been stated that the Legal courses should be a practical specialized courses oriented to improving practical skills in solving open problems in teams greatly increase a graduate's employability of the graduated students from Bachelor Law program.

3. Another important finding of the visit to Law School at AAU was the use of the key factors for success in PBL Implementation in Law Education and for dissemination of PBL experience and good practice among academic staff of MSU.

Presentation of colleague's experience in teaching law/assisting the process of PBL implementation at the host university

Ms. Louse Faber presented in an open session the main components of PBL at Law education; the associate professor Marie Jull Sorensen presented her experience in using PBL principles in the classroom; the best practices of problem-based teaching in legal assignment in Administrative Law called "Master Class" was presented by Sten Bonsing , the associate professor Trine Schultz presented the practice in problem-based teaching in Social Law and we have discussed the findings of this visit with the other members of Law School at AAU, and also have discussed the possibility to reflect and round-up of the mobility activity.

Web-based learning space: "Conference" presented by Trine Schultz was very valuable experience for us, as lecturers, this learning method facilitate successful contact with the teachers when the students need help, and it allows everyone to benefit from questions and answers. A prerequisite for group work is thorough preparation and the making of an effort to try to solve the task individually before support is received from the teamwork. Each student in the group presents the problems or uncertainties which he has encountered in solving the tasks, and the students work jointly with these problems. The aim is to dive deeper into the application of law - and not just to "scratch the surface".

The questions to the lecturers at the conference are a result of the joint discussion in the groups based on the individual solution of tasks at home. There are model answers comprising keywords to the tasks assigned at the conference.

Questions at the conference must relate to comprehension issues, i.e. not whether the correct result is achieved. Students can also get help if they are hopelessly deadlocked, i.e. if after working systematically with the task, they cannot progress. Questions must be made in groups, and the groups must indicate their group number and the topic they wish to discuss when they address the conference. The conference is open for the time indicated in the curriculum.

The tasks vary in severity and complexity through the course of study. Some of the tasks are "short answer tasks", where the purpose is to identify relevant law references. Others are "case tasks", where the purpose would be that of identifying legal issues and resolving more or less complex legal issues. To make the web-based learning environment a success, it is very important that detailed communication instructions for the conference are distributed to the students.

The advantages in application of this learning method:

- the students have the freedom to choose *where* they want to work as a group,
- questions can be raised at any time during the conference,
- questions and answers are available to everyone,
- the material for solving the case is available on the network,
- the teachers have a good opportunity to see where students are experiencing trouble understanding and applying the law,
- the students who are usually very quiet during traditional lectures seem to participate more actively in the conference.

Problem solving based learning is implemented a little different than at other faculties, however, the objective of the Law School management and teachers are to strengthen the students' skills as regards problem identification, problem analysis, problem formulation, problem solving, communication, cooperation and the evaluation of work processes by developing problem-based tasks in various forms (problem can be both theoretical and practical) since the first year of training. Applying this model, taking an interdisciplinary approach is possible only in the last year of study, research aspect which requires integrating multidimensional of various issues in the sphere of law and jurisprudence.

After that it has been stated that the new study programme at our law faculty should be a practical specialized which includes courses oriented to improving practical skills of the graduated students from Bachelor Law program. The reason for this conclusion is that the law teachers should to provide the students with the best possible opportunity to achieve proficiency in legal area.

We invite our administration and the law teachers to supplement traditional lectures with case-based instruction focused on problem – based learning. We recommended to ensure that the students work with interdisciplinary legal projects in small group are complemented by a web-based learning space where the students have possibility to ask questions to their teacher.

Program development and management based on analysis of the curriculum and disciplinary curricula:

The experience of Law School at AAU colleagues inspired and motivated us to promote changes at our Law Faculty. We found positive incorporation of the PBL principles into all curricula: provide for student's possibility to identify the legal problems; describe education objectives which support the progress of competences in problem-based project work; combine

obligatory basic modules, elective modules and obligatory project modules; provide students with the opportunity to share own experience-based knowledge in group; to motivate the students to create different cooperation with external partners.

We analyzed the curriculum and found interesting that the courses have two components: the theoretical learning outcomes and the practical outcomes. This is a good practice to be considered also by the Law team, because on one hand it gives to student's theoretical knowledge on lawyer's activity, the rules and principles of legal activity; on the other hand, it gives the possibility to students to practice on daily bases, with specific legal problems of the case. Though, the lecturers of Law School at AAU have more freedom in reviewing and adapting their syllabus, while at MSU it is a bureaucratic, administrative process.

We need to revise our study program and implement follow changes: reduce the number of courses according to multi-disciplinary project; develop of the study program with the external partners (private and public organization); to ensure that the students influence the program development; develop the study programme on the basis of semester evaluations (ex. Law School at AAU, students have the opportunity to evaluate the study program); support to introduce the changes in the study program more easier.

Improvements of teaching and evaluation methods in PBL and dissemination of PBL experience and best practice among academic staff of MSU:

During our visit to Law School at AAU we have attended classes of our colleagues and have possibility to discuss a new teaching strategy and pedagogical approach for law education development; the experience of project supervision of students to create synergies between different cooperation cultures by collaborating with external partners and engage in interdisciplinary learning environments; the practice of improving students responsibility of their own ongoing academic self-reflection; the experience in a semester evaluation. These were very valuable experience for us, as lecturers.

The experience of PBL Academy at AAU works with schools and teachers in order to support the continued development of Aalborg PBL model inspired and motivated us to promote this experience at MSU Faculty of Law. It organizes various seminars, lessons, provide resources for promoting, implementing PBL in the university.

Though, the teaching methods Law School at AAU are more interactive and student oriented, more motivated for introducing in a new teaching strategy based on the learning outcomes of students that should be set in a way that reflects the viewpoints of all key

stakeholder groups: students, industry, university faculty, and society, while at MSU are mostly used the traditional methods.

We found significant the need to elaborate a new methodology for law reform at MSU Faculty of Law and implement as a good practice example Aalborg PBL model. This methodology covers all steps of the development educational PBL process, from the curriculum development; formulation the learning objectives; pedagogical competences of academic staff; to the learning assessment.

Results / impact of mobility visit:

- important for us to develop the faculty collaboration with external organisations for ensuring that students are able to work with contemporary law issues that are relevant to their profession,

- valuable for us to use the Aalborg PBL model for incorporating into most of curricula problem-based project work and describe in detail educational objectives which support the development of competences in problem-based project work,

- motivated us to promote changes at our Law Faculty to offer the students the opportunity to participate actively in the evaluation of the study programmes and demonstrate constructive feedback,

- positive for us to develop an internal system for implementation and improving of PBL model,

- significant for us to carry out research within problem-based and project-oriented learning.

Conclusion:

Our traditionally teaching has been carried out by giving of traditional lectures, has proven insufficient for providing the students with sufficient knowledge of legal methods. In other words, the students know what the law contains, but not how to apply the law.

Our experience with the use of group work had been rather poor, so it became evident that the students would need to work with specific legal problems in order to understand the application of legislation.

In our opinion, electronic access to the law will be an important tool in the future work for the students and it is therefore an important skill to master these channels of knowledge. We

invite our administration to ensure that the students work with interdisciplinary legal projects in small group are complemented by a web-based learning space.

We found significant to engaging students and stakeholders as partners in the design and approval of programmes and curriculum; implications of administration for continuing professional development of academic staff; ensuring (or implications for) quality.

The study visit to Law School at AAU had very important and useful implications on the development of study program at Law Faculty. **The outcomes of this visit** are perceivable in development of the law program by improving current syllabi and introducing new PBL methodology in courses within a new program; by improving and diversifying the teaching methods; by exchanging valuable insights on the future perspectives of the Law Departments; by establishing relations between LAW faculty and strategic partners: employers and society.

Dr. Natalia Zamfir

Associate professor at the Department of International and European Law

Faculty of Law

Moldova State University